

Onderbuikgevoel en roddelen.

Een korte samenvatting van mijn proefschrift over onderbuikgevoel en roddelen.

Het onderzoek is gebaseerd op literatuuronderzoek, ruim 20 jaar onderwijs aan studenten bij de hogeschool Rotterdam in de periode 1995-2015 en workshops in diverse organisaties.

Roddelen wordt doorgaans gezien als schadelijk voor de verhoudingen in familie, vriendengroep en organisaties. Maar als we letten op wat er precies gebeurt als mensen met elkaar en over elkaar roddelen dan is er ook veel constructief te zien

- Mensen worden gewaarschuwd, geïnformeerd, soms gemanipuleerd, kunnen hun gevoelens, irritatie, onbegrip, boosheid even in vertrouwen uiten.
- Ze kunnen leren van de fouten van anderen en horen het verhaal van mensen over hun ervaring met andere personen. Afwezigen, zoals managers, collega's et cetera.

Het onderzoek richt zich op drie aspecten van roddelen: de oorsprong van roddelen; het roddelen; de gevolgen of functies van roddelen

Het proefschrift biedt een interactief perspectief op roddelen, roddel en roddelverhalen. En geeft een systematische methode om met elkaar te praten – van gedachten te wisselen over roddelen, roddel en roddelverhalen – met aandacht voor de constructieve en destructieve aspecten.

Bij destructie en roddelen is er aandacht nodig voor: Zondebokvorming; onnodige buitensluiting en reputatieschade

Feddes, R. (2018). Onderbuikgevoel en Roddelen. Een interactief perspectief op roddelen, roddel en roddelverhalen. Delft: Eburon.

Onderbuikgevoel en roddelen.

Een interactief perspectief op roddelen, roddel en roddelverhalen.

Een iets uitgebreide presentatie van het proefschrift

WAT is roddelen?

Ik heb aan meer dan duizend studenten gevraagd – via opdrachten – wat versta jij onder roddelen en geef voorbeelden van roddel in je familie, vriendengroep en een organisatie (naar keuze).

In hun antwoord stonden zowel positieve als negatieve zaken centraal.

Ik geef een paar voorbeelden:

Roddel is ongepast, afgunst, jaloezie, achterbaks, leugenachtig,

Maar ook:

Roddel is menselijk, grappig, eerlijk, uit het hart, leerzaam, soms handig om te weten.

In de wetenschappelijke literatuur heb ik ook een veelheid aan definities en theorieën gevonden over roddelen.

Theorien die zich richten op de gevolgen of functies van roddelen

Roddelen is informatieoverdracht;

Roddelen is beïnvloeden/ manipuleren van mensen;

Roddelen is sociale binding tussen de mensen die roddelen;

Roddelen is vermaak en emotionele ontlading over gevoelige soms taboeachtige zaken.

Ook waren er veel theorieën over de oorsprong van roddelen.

De oorsprong werd gezocht in het evolutieproces van mensen.

Zoals apen elkaar vlooiën zo roddelen mensen met elkaar – dit kunnen we vocaal vlooiën noemen.

Het vocaal vlooiën – roddelen – biedt een belangrijke bijdrage in de evolutie van mensen:

roddelen maakt het leven in complexe sociale verbanden mogelijk,

het levert een bijdrage aan de ontwikkeling van de taal,

en om te kunnen roddelen is bewustzijn - een groot hersenvolume nodig.

Charlotte De Backer maakt een onderscheid in een aantal soorten roddel aansluitend op het evolutionaire perspectief.

Zo zijn er leer- en reputatieroddels.

Bij leerroddel is de persoon in het verhaal niet van belang – het gaat erom te leren van de fouten van anderen.

Bij de reputatieroddel is er een direct verband tussen de persoon en het verhaal. Deze persoon doet iets doms, fout, onbehoorlijks, et cetera.

Er zijn media en interpersoonlijke roddels.

Bij mediaroddel staat er tussen de mensen die roddelen een bepaald medium – een krant, een radio, televisie, internet, smartphone – die maakt dat het roddelverhaal min of meer los lijkt te staan van de roddelaar. Er is een groot – soms enorm groot publiek dat bereikt wordt via het medium.

Bij interpersoonlijke roddel gaat het om roddelen direct tussen mensen. Minimaal twee personen die samen het roddelverhaal ontwikkelen over een derde afwezige persoon.

In mijn onderzoek richt ik me op de interpersoonlijke roddel.

Ouders praten bijvoorbeeld over de kinderen van de burens, collega's praten over het management, studenten praten over docenten, en docenten praten over studenten.

Duidelijk is dat bij roddelen er minimaal drie personen betrokken zijn:
De verteller, de luisteraar en de persoon over wie geroddeld wordt.

Dit wordt de roddeltriade genoemd

In een dagcentrum waar ik onderzoek heb gedaan naar roddelen waren er bijvoorbeeld beroepskrachten, vrijwilligers en bezoekers die met elkaar over

elkaar praten. Toen ik daar goed naar ging kijken bleken er bij het roddelen tussen deze drie groepen tussen de 18 tot 27 roddeltriades mogelijk te zijn (zie bijlage)

Ik noem er drie:

Beroepskrachten met elkaar over elkaar,
Beroepskracht met vrijwilligers over een vrijwilliger,
Een bezoeker met een beroepskracht over een vrijwilliger.

Als docent en later als onderzoeker spreek ik met studenten over het roddelen in hun familie, vriendengroep en (stage en werk) organisaties¹.

Het roddelverhaal – is vertrouwelijk - en soms kan en mag het niet besproken worden met bepaalde mensen en in bepaalde situaties. Soms is het schadelijk voor de verteller als bepaalde mensen weten dat het verhaal van hem/haar komt.

Er wordt door de roddelende mensen min of meer geoordeeld over een gebeurtenis en een persoon. Ik noem dat ethisch positioneren

Door te roddelen wordt afstand genomen van bepaalde sociale verhoudingen (de werkgroep, de vriendengroep, een organisatorisch verband). De mening, standpunt, evaluatie, oordeel kan – naar de mening van de roddelende personen binnen het sociale verband niet uitgesproken worden.

Ik vind de leerkracht op school niet aardig tegen bepaalde kinderen
Deze collega wil niet samenwerken met bepaalde collega's
Deze klasgenoot komt altijd te laat en levert nauwelijks een bijdrage aan het samen aanpakken van een opdracht.
Deze collega bespreekt alles met de leidinggevend

Om roddelen te begrijpen is het nodig om naast aandacht voor de mogelijke oorsprong en de mogelijke gevolgen, van het roddelen ook aandacht te richten op WAT we roddel vinden. En aandacht te hebben wat er nu precies gebeurt tussen mensen die roddelen – en met elkaar praten over het roddelen.

¹ Deze studenten hebben toestemming gegeven om deze verhalen over roddelen – mits geanonimiseerd - te gebruiken voor mijn onderzoek.

Mensen interacteren en hebben meestal meerdere betrekkingen met elkaar. Er ontstaan verschillende verhalen – van de roddelaar, de luisteraar en de beroddelde persoon en de omstanders - naast elkaar. En mensen hebben in hun leven verschillende positieve en negatieve ervaringen opgedaan – ook met en rond roddelen.

Tijdens de interactie tussen mensen ontstaan en ontwikkelen zich (nieuwe) betrekkingen en verhalen.

Ouders praten met elkaar over hun kinderen, over de kinderen van de burens, de leerkrachten op school, hun collega's en over vrienden.

Mensen vatten deze interactie en betrekkingen samen: wij zijn een stel (of echtpaar), een familie, een vriendengroep, een buurt, een team, et cetera.

En elk mens - ook de mensen die roddelen en over wie geroddeld wordt - hebben meerdere betrekkingen. Ze zijn familielid, meestal ook vriend, collega, buur, et cetera.

Tijdens de interactie wordt een van de betrekkingen op de voorgrond geplaatst - de andere betrekkingen zijn er nog steeds en hebben invloed op het verhaal en de betrekking - maar zijn even op de achtergrond.

Ik vertel je dit nu als broer, als vriend als collega

Deze verhalen over sociale betrekkingen zoals familie, vriendengroep en organisatieverband kunnen worden uitgewerkt in een stamboom, een sociogram of een organogram - sociale netwerken. Deze sociale netwerken van betrekkingen en interacties geven impliciet of expliciet de waardering aan die mensen hebben voor bepaalde betrekkingen.

Het verhaal over het gezellige familiefeest, de spetterende vakantie van een vriendengroep, het doen van zinvol werk, het wonen in een kinderrijke buurt.

Door deze waardering worden de sociale netwerken meer dan alleen relaties tussen mensen. Het zijn domeinen waar cultuur en structuur bij elkaar komen. Ik noem dit sociale netwerkdomeneinen

In mijn bijdrage over roddelen – een interactief perspectief - worden dan ook vier samenhangende lagen of niveaus uitgewerkt om roddelen beter te kunnen beschrijven:

Interacties (1); betrekkingen (2); verhalen (3) en verwerking van eerdere interacties (4) (de sociale netwerkdomeinen).

HOE heb ik roddelen onderzocht?

Er zijn vier manieren om een sociaal verschijnsel te onderzoeken: literatuuronderzoek (1); observatie (2); interviewen (3); secundaire analyse (4)

In mijn onderzoek heb ik literatuuronderzoek gecombineerd met het praten (interviewen) met mensen over roddelen, roddel en roddelverhalen.

Dit heeft geleid tot het ontwikkelen van interactief perspectief op roddelen en een methodiek – een manier – om systematisch met elkaar te praten *over* roddelverhalen.

Deze methodiek kent drie aandachtspunten:

aandachtspunt 1

Kijk met aandacht naar de interactie tussen mensen. Zonder interactie is er geen taal, geen systematisch denken over roddelen, geen uitspraken waar twijfel over objectieve feiten en subjectieve gevoelens van mensen over roddelen geuit worden.

Mensen praten met elkaar over iemand en dat praten wordt door mensen roddelen genoemd of beleefd als roddel. De verteller of de luisteraar zegt opeens – joh wat staan we hier te roddelen; of een aantal mensen zeggen tegen elkaar – die mensen daar staan volgens mij te roddelen. Of iemand zegt er wordt over mij geroddeld.

Aansluitend kan soms op een positieve manier samen nagegaan worden wat de reden is om te roddelen. Dat kan door elkaar op een niet aanvallende wijze te vragen: wat de

reden is om over iemand te praten, wat de reden is dat het niet met de persoon in kwestie kan worden besproken, wat de reden is om niet-te-zwijgen.

Aandachtspunt 2

Richt de aandacht op welke (start)definitie en impliciete of expliciete betekenis mensen hanteren als ze met elkaar praten over roddelen.

Vinden ze het roddelen en vinden ze het resultaat positief of negatief? Ligt de nadruk op de oorsprong van het roddelen. Of ligt de nadruk op de functie van het roddelen.

Aandachtspunt 3

Stel jezelf en anderen de volgende vragen om het verhaal over roddelen verder te ontwikkelen – rijker en vollediger - te maken.

- Waarom roddelen de mensen ?
- Wie roddelt er met wie over wie?
- Waarover wordt er geroddeld?
- Waar en wanneer wordt er geroddeld?
- Waar toe (doel) wordt er geroddeld?

Dit kan door samen na te gaan wat voor soort roddel is het; welke mensen roddelen en over wie; wat is het thema waarover geroddeld wordt; zijn er bepaalde plaatsen waar en tijden dat mensen roddelen. En wat is het gevolg, functie of doel van het roddelen.

Het is dan ook zinvol om juist bij het samen praten over het roddelen na te gaan wat de mogelijke gevolgen zijn van de verhalen voor de betrekkingen tussen mensen en de toekomstige interacties. Samen nagaan – bij het praten over roddelen - of we het constructief of destructief vinden. Constructief of destructief voor bepaalde personen, betrekkingen en sociale verbanden.

Bij het vaststellen of roddelen mogelijk destructief is, zijn er in de literatuur en de verhalen van studenten drie thema's die aandacht verdienen:

Maken we via het roddelen misschien een zondebok om de groep bij elkaar te houden?
Sluiten we door te roddelen mensen buiten, mensen die ook recht hebben op een plekje onder de zon?
Of ontstaat er door het roddelen misschien onnodige reputatieschade van mensen in deze en andere sociale verhoudingen?

Mijn pleidooi is niet meer of minder te gaan roddelen maar wel om systematisch met elkaar te praten over het roddelen – en op deze wijze samen na te gaan of het voor de sociale verhoudingen – in een organisatie, vriendengroep of familie - een goede zaak is om over deze kwestie te roddelen, wel of juist niet te zwijgen, of wel of niet in gesprek te gaan met de betreffende persoon over wie geroddeld wordt.

Handelseditie proefschrift:

Rinus Feddes (2018). *Onderbuikgevoel en roddelen. Een interactief perspectief op roddelen, roddel en roddelverhalen*. Delft: Eburon. (prijs 22 euro).

Ook te bestellen via bol.com en AKO

Dr. M.M. (Rinus) Feddes
mmfeddes@gmail.com

Feddes, R. (2018). *Onderbuikgevoel en Roddelen. Een interactief perspectief op roddelen, roddel en roddelverhalen*. Delft: Eburon.

Bijlage

De verschillende roddel triades – uitgewerkt rond manager, stafleden en medewerkers

	Figuraties/patronen	Wie praat		Met wie		Over wie	
		*	*	*	*	*	*
1	Managers met managers over managers						
2	Managers met managers over stafleden						
3	Managers met managers over medewerkers						
4	Managers met stafleden over managers						
5	Managers met stafleden over stafleden						
6	Managers met stafleden over medewerkers						
7	Managers met medewerkers over managers						
8	Managers met medewerkers over stafleden						
9	Managers met medewerkers over medewerkers						
10	Stafleden met stafleden over stafleden						
11	Stafleden met stafleden over managers						
12	Stafleden met stafleden over medewerkers						
13	Staf met medewerkers over management						
14	Staf met medewerkers over medewerkers						
15	Staf met management over management						
16	Staf met management over staf						
17	Staf met medewerkers over staf						
18	Staf met management over medewerkers						
19	Medewerkers met medewerkers over medewerkers						
20	Medewerkers met medewerkers over managers						
21	Medewerkers met medewerkers over stafleden						
22	Medewerkers met medewerkers over staf						
23	Medewerkers met staf over staf						
24	Medewerkers met staf over medewerkers						
25	Medewerkers met management over management						
26	Medewerkers met management over staf						
27	Medewerkers met management over staf						

Bij wie roddelt er met wie over wie kan bijvoorbeeld ingevuld worden of het een man of een vrouw is een gevestigde of een buitenstaander of is een jongere of een oudere.